

Zondag 25: Woord en sacrament bewijzen Gods liefde

Vraag 65:

Nu alleen het geloof ons aan Christus en aan al zijn weldaden deel geeft, waar komt dit geloof vandaan?

Antwoord:

Van de Heilige Geest, die het geloof in ons hart werkt door de verkondiging van het heilig evangelie en het versterkt door het gebruik van de sacramenten.

Vraag 66:

Wat zijn sacramenten?

Antwoord:

Sacramenten zijn heilige zichtbare tekenen en zegels, die God ingesteld heeft om ons door het gebruik daarvan de belofte van het evangelie nog beter te doen verstaan en te verzegelen. Deze belofte houdt in dat Hij ons om het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving van zonden en eeuwig leven uit genade schenkt.

Vraag 67:

Hebben het woord en de sacramenten beide als doel ons geloof te wijzen op het offer van Jezus Christus aan het kruis, als de enige grond van ons heil?

Antwoord:

Ja, want de Heilige Geest leert ons in het evangelie en bevestigt ons door de sacramenten, dat ons volkomen heil rust in het enige offer van Christus, dat voor ons aan het kruis gebracht is.

Vraag 68:

Hoeveel sacramenten heeft Christus in het nieuwe verbond ingesteld?

Antwoord:

Twee, namelijk de heilige doop en het heilig avondmaal.

Geloof kun je omschrijven als de hand waarmee wij Gods geschenken aanpakken. Daarmee zeggen we tegen Christus: 'Ik vertrouw op U, ik verwacht het van U, bij U zoek ik mijn houvast.' Maar als geloof zo wezenlijk is, waar ligt dan de oorsprong van ons geloof, hoe ontstaat dat?

De één zegt: 'Geloof wordt je met de paplepel ingegoten, het wordt je aangepreut'. Daar zit een kern van waarheid in, want je omgeving is erbij betrokken. Maar daarmee is niet alles gezegd over de oorsprong van ons geloof, want vaak lukt het niet om het geloof met de paplepel in te gieten. Daarom zegt de ander: 'Geloof is jouw eigen keuze, het is jouw verantwoordelijkheid om al of niet te geloven.' Ook daar zit wat in: geloven is helemaal mijn actie. Toch is ook hiermee niet alles gezegd. Zondag 25 zegt dan ook: het beslissende is dat de Heilige Geest het geloof laat ontstaan en in stand houdt.

Alleen, Hij doet dat niet rechtstreeks. Dat was natuurlijk mogelijk geweest: de Geest werkt dan direct in op ons innerlijk zodat er bij ons een knop omgaat en wij van het ene op het andere moment geloven. Maar nee, zo werkt de Geest meestal niet. Die gebruikt in de regel middelen en dan vooral: het Woord en de sacramenten.

In deze preek ga ik het niet hebben over de vraag wat het Woord en de sacramenten nu precies voor middelen zijn. Waar het me nu om gaat is de vraag: dat de Geest met middelen werkt, wat zegt deze methode over God? Ik zie twee aspecten: allereerst dat Hij intense liefde heeft voor zijn schepping én dat Hij intense liefde heeft voor zijn kinderen. Dat kan ons enthousiast maken over Gods betrokkenheid bij alles.

1 Gods intense liefde voor zijn schepping

Wij doen gauw afbreuk aan de relatie tussen God en zijn schepping. Dat kan op twee manieren.

Als christenen kunnen we heel platvloers met de dingen omgaan, je kunt ook zeggen: gesecculariseerd. Wat bedoel ik daarmee? Denkt u maar aan ons taalgebruik. We hebben het erover dat hét regent en hét onweert; ook spreken we van 'de natuur'. In dit taalgebruik is God helemaal verdwenen; dat God ook iets met regen, onweer, de natuur te maken heeft, laten we op deze manier niet horen. Verder leggen we meestal geen enkele verbinding tussen onze computer, ons mobieltje en onze auto enerzijds en God anderzijds; in onze beleving zijn dat twee totaal verschillende onderwerpen. En wat ons dagelijks werk betreft: misschien hebben we er aardigheid aan of we doen dat omdat het nu eenmaal moet, maar wat heeft ons werk met Christus te maken?

Dit maakt het begrijpelijk dat andere christenen zich soms verbaasd afvragen: 'Hoe kan dat nou: jullie genieten met volle teugen van wat er in de wereld te koop is, maar jullie beleven dat helemaal los van God. Dat klopt niet.' Zij kiezen ervoor om overgeestelijk te zijn, om het kritisch te zeggen. Want, zeggen zij: waar het om draait in ons leven is God en het dienen van Hem. De rest is onbelangrijk; die moet je dan ook op afstand houden. Zulke christenen voelen weinig of geen betrokkenheid tot de gewone dingen van de dag of tot het beroep dat ze uitoefenen. Nee, het moet volgens hen in het leven gaan om geestelijke zaken. Zij hebben dan ook geen interesse in de politiek, in wat er speelt in de samenleving en ze doen niet aan natuurbescherming. Als je actief wil zijn, moet je je toelagen op kerkelijke zaken, op missionaire ondernemingen e.d.

Beide typen christenen doen onrecht aan God. De één door wel volop van het geschapene gebruik te maken maar niet te erkennen dat alles met God te maken heeft. De ander door zich blind te houden voor God als Schepper en zich afzijdig te houden van het alledaagse.

Maar dan God: Hij heeft een intense liefde voor zijn schepping. Dat merk je de hele Bijbel door. Als het in Genesis gaat over het ontstaan van de sterren, de planten, de dieren en de mens, klinkt telkens de goedkeuring van God: 'Zo is het goed'. Daaruit spreekt de vreugde van God over zijn eigen scheidingswerk. Denk ook aan de Psalmen (het meest uitgebreid Psalm 104): hoe uitbundig wordt daarin niet gezongen over de dieren en de planten, de zon en de maan, het vallen van de regen: dat alles spreekt volgens de psalmen van de glorie van God. Lees ook het Hooglied: heel enthousiast wordt daarin gezongen over de liefde tussen man en vrouw, en in de beelden komt de hele natuur voorbij, allerlei planten en dieren; Hooglied tekent ons als het ware het paradijs zoals God dat oorspronkelijk bedoeld heeft. En ten slotte de gelijkenissen van Christus: Hij blijkt oog te hebben voor alles wat er groeit, bloeit en vliegt; per slot van rekening is het door Hem als het scheppende Woord tot stand gebracht.

Verder merken we hoe God de mogelijkheden van zijn schepping laat inschakelen voor de bouw van de tabernakel en de tempel. Die gebouwen zijn niet maar geestelijk; nee, ze worden gemaakt van allerlei soorten stoffen en houtsoorten; koper, zilver en goud worden ervoor gebruikt. Bouwvakkers, houtbewerkers en edelsmeden konden hun hart ophalen bij het maken van deze heiligdommen. En toen ze eenmaal in bedrijf waren, waren er vakmusici met hun instrumenten werkzaam. Als je de tempel bezocht, was het zichtbaar en hoorbaar hoe God vol vreugde is over het geschapene en over de mogelijkheden die daarin liggen.

Het is eveneens opmerkelijk hoe God zijn schepping inschakelt om mensen tot geloof te brengen en in dat geloof te laten groeien. In het Oude Testament wordt verteld dat aan de kleren van met name de priesters kwastjes en belletjes zaten, die als boodschap van God afgaven: 'Denk aan Mij!' Opmerkelijk is ook de vele voortreffelijke wijn die Christus op de bruiloft te Kana heeft gegeven; de bruiloftsgasten van toen kregen en wij als latere lezers krijgen hierdoor de goddelijke boodschap te horen: 'Zo overvloedig en zo verrukkelijk zal het straks zijn in mijn nieuwe wereld.'

Verder, hoe eindeloos boeiend is de taal; er worden dikke grammatica's geschreven en woordenboeken samengesteld, maar God maakt van de taal gebruik. Of het nu het Nederlands van de Statenvertaling is uit de 17de eeuw of van de Nieuwe Bijbelvertaling uit de 21ste eeuw, de taal daarvan mag dienen als voertuig van het evangelie.

Ten slotte kunnen we denken aan het water van de doop en het brood en de wijn van het avondmaal: op bepaalde momenten hebben deze gewone elementen een heel bijzondere functie: tijdens de kerkdienst vertellen ze het verhaal van Gods vergevende liefde door Christus.

Zo kunnen we enthousiast zijn over Gods liefdevolle betrokkenheid bij zijn schepping. Als mens kun je je soms verloren voelen doordat je, waardoor ook, geen verbinding ervaart met mensen en dingen. Intussen is het een feit: God staat absoluut niet onverschillig tegenover onze leefwereld. Integendeel: Hij is met alle vezels en met vreugde bij deze wereld betrokken. Voor die wereld, die Hij geschapen heeft, heeft Hij zelfs zijn eigen Zoon mens laten worden zoals wij zijn: een extra bewijs dat Hij niet op afstand staat van de schepping. Dat allemaal kan ons helpen om verbonden met onze leefwereld te leven. We mogen ons ingebed weten in niks minder dan Vaders wereld.

2 Gods intense liefde voor zijn kinderen

Eerst weer terug naar het begin: was het niet beter geweest dat God ons het geloof rechtstreeks had geïmplanteerd? Want hoe vaak roepen woorden geen misverstand op: ze worden niet begrepen of niet onthouden, of ze worden verdraaid. Ook de spreker zelf kan als stoorzender fungeren, door zijn persoon en door zijn gedrag. Daardoor gebeurt het maar al te vaak dat de boodschap niet goed overkomt, en daardoor wordt er weer afbreuk gedaan aan onze groei in het geloof.

Dat is allemaal waar. En dat betekent werk aan de winkel voor ons om ervoor te zorgen dat de boodschap en de spreker tot hun recht komen. Toch heeft God ervoor gekozen het geloof niet rechtstreeks in ons te leggen. En als je daar goed naar kijkt, zie je Gods liefdevolle betrokkenheid bij ons.

Als God ons tot geloof wil brengen, activeert Hij allereerst het sociale van ons. Bijvoorbeeld thuis. Het is kennelijk Gods bedoeling dat ouders en kinderen in gesprek komen met elkaar. Hij heeft er niet voor gekozen dat een kind alleen in z'n bedje ligt en zo in z'n eentje tot geloof komt. Zo kan het wel en zo gebeurt het ook wel, maar Gods opzet is dat een kind, dicht tegen z'n vader en moeder zittend, de verhalen krijgt te horen. Veelzeggend.

Dat zelfde geldt ook buitenshuis: het is Gods bedoeling dat mensen elkaar in de ogen kijken en dan luisteren. God wil geen geïsoleerde volwassenen tot geloof laten komen: zo kan het wel en gebeurt het ook, kan ik weer zeggen, maar Gods eerste opzet is mensen sámen te brengen zodat ze in kerkdiensten, cursussen en bijbelkringen de boodschap beluisteren. En dan ontstaan er aangrijpende momenten: dat mensen met hun tweeën, in groepsverband of in het verband van een hele gemeente zicht krijgen op de liefde van Christus.

Als God mensen tot geloof brengt, activeert Hij ook het gehoor. Kunnen horen is een wezenlijk iets, eveneens in de kerk, want het gesproken en gezongen Woord heeft invloed. Natuurlijk kan het anders; niet voor niets heeft God zijn Woord op schrift laten zetten, en al lezend kun je door het Woord geraakt worden en daardoor veranderen. Maar het eerste gebruik van het Woord is toch dat je ernaar hoort, zodat het via je oren bij je binnenkomt; en dan zet het je in beweging. Daarom is het erg als mensen slechthorend of zelfs helemaal doof zijn. Dat plaatst je zomaar in het isolement. Maar dan is het belangrijk dat er andere bruggen gebouwd worden zodat het evangelie ook zulke mensen kan bereiken.

Kunnen horen is niet alleen wezenlijk, horen is ook vertrouwelijk. Want wat gebeurt er als we naar het Woord luisteren. Je zou het zo kunnen zeggen: God legt dan even zijn hand op je onderarm en vertelt jou heel persoonlijke dingen over zichzelf en zegt hele persoonlijke dingen tegen jou. Vandaar dat Mozes in Deuteronomium 30 kon zeggen: 'De geboden die ik u vandaag heb gegeven, zijn niet te zwaar voor u en liggen niet buiten uw bereik. Ze zijn niet in de hemel, dus u hoeft niet te zeggen: 'Wie stijgt voor ons op naar de hemel om ze daar te halen en ze ons bekend te maken, zodat wij ernaar kunnen handelen?' Ook zijn ze niet aan de overkant van de zee, dus u hoeft niet te zeggen: 'Wie steekt de zee voor ons over om ze daar te halen en ze ons bekend te maken, zodat wij ernaar kunnen handelen?' Nee, die geboden zijn heel dichtbij, u kunt ze in u opnemen en ze u eigen maken; u kunt ze volbrengen.' Dat is wat: de hoogverheven Heer van alles komt via zijn Woord ongekend dicht bij ons.

Als God ons tot geloof brengt activeert Hij evengoed andere zintuigen. Als er een doop plaatsvindt of het avondmaal wordt gehouden, kunnen de deelnemers zien, voelen en proeven. En terwijl je je zintuigen gebruikt, krijg je de stille boodschap te horen: 'Ik wil er zijn voor jou!'

Natuurlijk, we moeten de betekenis van doop en avondmaal niet overdrijven. Hun boodschap is mogelijk doordat ze ingebed zijn in het Woord. Ze vormen dus een illustratie bij de tekst, zou je kunnen zeggen. Maar zo'n illustratie kan wel terdege heel verhelderend en ontroerend werken, zodat het effect heeft.

Aan dit aanschouwelijke onderwijs via doop en avondmaal geeft Christus een extra klem: op het moment dat we het water, het brood en de wijn gebruiken, komt zijn boodschap op ons af: 'Mijn offer op Golgota heeft beslissende betekenis voor jou!' en meer nog: 'Als je door het geloof Gods beloften aanpakt, grijp je niet naar lucht; nee, je krijgt dan echt vergeving en eeuwig leven in handen.' Daar staat God garant voor; daar is geen twijfel over mogelijk. Net zo zeker als je zintuigen bij doop en avondmaal betrokken worden, zo vast kan het voor je staan: God maakt waar wat Hij jou belooft.

Het is eigenlijk overbodig om te zeggen, maar als God ons tot geloof brengt, activeert Hij dus ons hart. En hoe doet Hij dat? Doordat Hij niet vaag en theoretisch spreekt. Als Hij iets zegt of belooft, voegt Hij daar mijn naam en uw naam aan toe. In de Bijbel mogen we dan wel oude beloften beluisteren, maar God zegt daarin vandaag nadrukkelijk tegen mij en u: 'Ik ben j uw Vader, en wat Ik hier allemaal belooft is voor jou bedoeld!' Via die oude Bijbel zegt Christus met grote stelligheid tegen mij, hier en nu: 'Zoals je Mij in dat bijzondere boek tegenkomt, zo ben Ik nog altijd!'

Dit alles kan ons tot bewondering brengen voor God: wat vindingrijk is Hij. Hij heeft maar niet  en pijl op zijn boog. Zo werkt het vaak bij ons: 'Kan ik de ander zo niet bereiken? Dan is dit dus het einde van het verhaal!' God heeft v ele pijlen op zijn boog. Van alle kanten komt Hij naar mij, naar u toe. En waarom zo intensief? Omdat Hij erop gespist is ons tot geloof te brengen.

Soms vragen mensen zich wel eens af: 'Waarom laat God niet eens een wonder zien; wat zou het mooi zijn als Hij mij een teken of een ingeving gaf. Dat zou tenminste zekerheid brengen; dan kon je er niet meer onderuit.'

Maar als we zien hoeveel God bij ons activeert, kan het duidelijk zijn: God zet al alles op alles om bij ons binnen te komen, om ons te raken en over te halen, zodat we gaan geloven.

We hebben dus alle reden enthousiast te zijn over Gods liefdevolle betrokkenheid bij zijn kinderen. Gelovigen kunnen soms het idee hebben dat ze er alleen voor staan en alles zelf moeten doen. De werkelijkheid is anders. Volgens Openbaring 3 kan juist gezegd worden over Christus: 'Ik sta voor de deur en klopf aan.' En dat doet Christus dus op allerlei manieren, met als bedoeling dat wij zijn stem horen en de deur openen. En dan kan er geen twijfel over zijn: 'dan zal Ik binnenkomen, en we zullen samen eten, Ik met hem en hij met Mij.' Op dat moment profiteren we van alles wat Hij voor ons bereikt heeft: dan heb je vergeving en ben je op weg naar het eeuwige leven.

Tegen die achtergrond is het onbegrijpelijk dat mensen zich toch koppig afsluiten voor het evangelie. Dat ligt in elk geval niet aan God. Hij heeft het uiterste gedaan om ons te bereiken. De vraag is dus: laat u Christus voor de deur van uw hart staan, of laat u Hem binnen. Zijn klopf is duidelijk genoeg.